

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Допускається до захисту
Завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
назва кафедри
професор Сокольська Т.В.
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали

« 20 » листопада 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Виконав: Москальський Віктор Вікторович
прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Керівник: професор Сокольська Тетяна Вікторівна
вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Рецензент: професор Юхименко Петро Іванович
вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Я, Москальський Віктор Вікторович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2023

АНОТАЦІЯ

Москальський Віктор Вікторович. Удосконалення державної соціальної політики захисту військовослужбовців

Досліджено. теоретико-методологічні засади державної соціальної політики захисту військовослужбовців. З'ясувати сутність поняття «соціальної держави» та основні підходи до його розуміння. Дослідити сутність державної соціальної політики її: цілі, функції, інструменти; особливості соціального та правового захисту військовослужбовців. Проаналізувати стан державної соціальної політики військовослужбовців в Україні. Оцінити роль і вплив Департаменту соціального забезпечення Міністерства оборони України на реалізацію соціально-економічних гарантій військовослужбовців. Провести моніторинг системи грошового забезпечення військовослужбовців в Україні, як важливої складової державної політики соціального забезпечення. Здійснити оцінку пенсійної підтримки військових в Україні. Провести діагностику державних механізмів медичного та речового забезпечення військових. Запропонувати шляхи удосконалення державної соціальної політики військовослужбовців, вивчити кращі практики та можливості для України.

Використано методичні підходи, методи: абстрактно-логічний для узагальнення теоретичних засад сутності та дієвих механізмів державної соціальної політики захисту військовослужбовців; нормативно-правового (під час дослідження інституціональних засад регулювання державної соціальної політики захисту військовослужбовців); аналізу і синтезу – при формуванні теоретичної бази дослідження; компаративного аналізу – для узагальнення світового досвіду ведення державної соціальної політики захисту військових; статистичний – під час оцінки реалізації державної політики соціального захисту військових.

Виявлено, що соціальна політика – це діяльність владних структур, інших суб'єктів соціально-політичного життя, що виявляється в управлінні соціальним розвитком суспільства, у здійсненні заходів для задоволення матеріальних і духовних потреб його членів та в регулюванні процесів соціальної диференціації суспільства. Головною метою соціальної політики військовослужбовців є встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних їх потреб відповідно до особливого виду їхньої службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Це право на забезпечення військовослужбовців у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом.

Зроблено висновок, що чинне законодавство соціального захисту військовослужбовців гарантує їм права на безоплатне отримання психологічної реабілітації; щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залучення необхідних спеціалістів; безоплатне забезпечення ліками; стоматологічну медичну допомогу; санаторно-курортне лікування; оздоровлення дітей військовослужбовців в порядку та у спосіб визначеному чинним законодавством України. Але фінансові можливості державного бюджету обмежені та є недостатніми для реалізації прийнятого законодавства. Нинішня система соціального захисту військових не була готова до масштабних боїв, у яких ті щодня травмуються, отримують інвалідність та гинуть. Через це держава недофінансовує видатки на користь військових та членів їх родин, які мають значні фінансові потреби, пов'язані з лікуванням.

Вважаємо, що уряд має терміново переглянути політику соціального забезпечення військовослужбовців, і запровадити зміну принципів нарахування розміру грошових виплат, «не чесні», хто хоче «нажитись» на крові мають нести відповідальність перед законом та народом України. Призначення нових, збільшених грошових виплат в т.ч. пенсій має враховувати участь у боях, а не в тилу в затишних кабінетах.

Одержані результати можуть бути використані при формуванні і реалізації національної Стратегії державної політики соціального захисту військовослужбовців.

Кваліфікаційна робота магістра містить 108 сторінок, 4 таблиці, 10 рисунків, список використаних джерел із 91 найменувань, 3 додатки.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна держава, соціальне забезпечення, соціально-економічні гарантії, грошовий захист, правовий захист, військовослужбовці.

ANNOTATION

Moskalskyi Viktor. Improvement of the state social policy for the protection of military personnel

It has been investigated theoretical and methodological principles of the state social policy for the protection of military personnel. To find out the essence of the concept of "welfare state" and the main approaches to its understanding. Investigate the essence of state social policy: its goals, functions, tools; features of social and legal protection of military personnel. To analyze the state of the state social policy of military personnel in Ukraine. To assess the role and influence of the Department of Social Security of the Ministry of Defense of Ukraine on the implementation of social and economic guarantees of servicemen. Monitor the system of monetary support for military personnel in Ukraine, as an important component of the state social security policy. To evaluate the pension support of the military in Ukraine. Conduct diagnostics of state mechanisms for medical and material support of the military. To propose ways of improving the state social policy of military personnel, to study the best practices and opportunities for Ukraine.

It has been used methodical approaches, methods abstract-logical for summarizing the theoretical foundations of the essence and effective mechanisms of the state social policy for the protection of military personnel; normative and legal (during the study of the institutional foundations of the regulation of the state social policy for the protection of military personnel); analysis and synthesis - when forming the theoretical base of research; comparative analysis - to generalize the world experience of conducting the state social policy of military protection; statistical - during the evaluation of the implementation of the state policy of social protection of the military.

It was revealed that social policy is the activity of power structures and other subjects of socio-political life, which is manifested in the management of social development of society, in the implementation of measures to satisfy the material and spiritual needs of its members, and in the regulation of the processes of social differentiation of society. The main goal of the social policy of military personnel is to establish a system of legal and social guarantees that ensure the realization of constitutional rights and freedoms, the satisfaction of their material and spiritual needs in accordance with the special type of their official activity, status in society, and maintenance of social stability in the military environment. This is the right to support servicemen in case of total, partial or temporary loss of working capacity, loss of breadwinner, unemployment due to circumstances beyond their control, in old age, as well as in other cases provided for by law.

It has been concluded that the current legislation on the social protection of military personnel guarantees them the right to receive psychological rehabilitation free of charge; annual medical examination and dispensation involving the necessary specialists; free provision of medicines; dental medical care; sanatorium-resort treatment; rehabilitation of children of military personnel in the manner and in the manner determined by the current legislation of Ukraine. But the financial capabilities of the state budget are limited and are insufficient to implement the adopted legislation. The current system of military social protection was not prepared for large-scale battles in which they are injured, disabled and killed every day. Because of this, the state underfunds expenses for the benefit of military personnel and their family members, who have significant financial needs related to treatment.

We think that the government should urgently revise the policy of social security for military personnel, and introduce a change in the principles of calculating the amount of monetary payments, "dishonest" people who want to "profit" from blood should be held accountable before the law and the people of Ukraine. Appointment of new, increased cash payments, including pensions should take into account participation in battles, and not in the rear in cozy offices.

The results can be used in the formation and implementation of the national strategy of the state policy of social protection of military personnel.

The master's qualification work contains 108 pages, 4 table, 10 figures, the list of the used sources from 91 names, 3 appendices.

Key words: social policy, welfare state, social security, socio-economic guarantees, monetary protection, legal protection, military person.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	8
1.1. Поняття «соціальної держави» та основні підходи до його розуміння	8
1.2. Державна соціальна політика: сутність, цілі, функції	16
1.3. Особливості соціального та правового захисту військових в Україні	28
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	38
2.1. Роль і вплив Департаменту соціального забезпечення Міністерства оборони України на реалізацію соціально-економічних гарантій військовослужбовців	38
2.2. Грошове забезпечення військовослужбовців в Україні, як важлива складова державної політики соціального забезпечення	47
2.3. Оцінка пенсійної підтримки військових в Україні	61
Висновки до розділу 2	68
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	70
3.1 Удосконалення механізмів медичного та речового забезпечення військових	70
3.1. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні	84
3.2. Зарубіжний досвід забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців	87
Висновки до розділу 3	92
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	98
ДОДАТКИ	108

ВСТУП

Актуальність досліджень. Війна в Україні особливо загострила питання ефективної державної політики соціального захисту військовослужбовців, які беруть участь у захисті державного суверенітету України. Адже невирішеними лишаються питання соціальної нерівності, несправедливості, зловживань та «приписування державним нагород тим, хто не має відношення до бойових дій», невідповідність законодавства актуальним викликам, відсутність чіткої функціональної взаємодії органів публічної влади; інертність наявної системи соціального захисту; низька ефективність державних пільг; недостатня поінформованість військовиків про передбачену соціальну підтримку та захист; наявність соціальної напруженості. Низька увага до основних питань соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей призводить до зниження їх соціального рівня, невиконання задекларованих стандартів та відсутність послідовної і чіткої політики формування соціальних норм, що призводить до низької боєздатності збройних сил, відсутності активності в їх фаховій підготовці та зниження моральних якостей. Влада має пам'ятати, що життя цивільних українців в руках ЗСУ. Тому саме достойне матеріальне й фінансове забезпечене буття військових та їх сімей є ключовим імперативом у країнах НАТО до членства в якому прагне долучитися Україна.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичній реалізації ефективних механізмів удосконалення державної соціальної політики військовослужбовців в Україні.

Об'єкт дослідження – державна соціальна політика військовослужбовців.

Предмет дослідження – ефективні механізми удосконалення державної соціальної політики військовослужбовців в Україні.

У кваліфікаційній роботі магістра застосовані загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема: абстрактно-логічний для узагальнення теоретичних засад сутності та дієвих механізмів державної

соціальної політики захисту військовослужбовців; нормативно-правового (під час дослідження інституціональних засад регулювання державної соціальної політики захисту військовослужбовців); аналізу і синтезу – при формуванні теоретичної бази дослідження; компаративного аналізу – для узагальнення світового досвіду ведення державної соціальної політики захисту військових; статистичний – під час оцінки реалізації державної політики соціального захисту військових.

Інформаційними джерелами написання кваліфікаційної роботи магістра були Закони України, інші нормативно-правові акти; звітно-аналітичні та статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства оборони України, Міністерства соціальної політики України, ЗСУ, аналітичні матеріали міжнародних організацій, Департаменту соціального забезпечення Міністерства оборони України, результати наукових досліджень тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ярошенко А.О., Семигіна Т. В., Сухицька Н.В. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. За ред. А.О. Ярошенко. К., НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018. 289 с.
2. Яковюк І. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави. Вісник Академії правових наук України. 2001. № 2 (25). С.25-34.
3. 3. Академічний тлумачний словник української мови. URL:<http://sum.in.ua/s/socialjnyj>.
4. Пармаклі Д.М., Філіппова С.В., Добрянська Н.А. Історія економічних вчень: Навчальний посібник. Одеса. 2018. 113 с.
5. Корнійчук Л.Я., Татаренко О. Історія економічних вчень: Підручник. К.: КНЕУ, 2010. 564 с.
6. Загальна теорія держави і права: Підручник. За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
7. Головащенко О. С. Поняття та ознаки соціальної держави. URL:<https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11501/1/Golovaschenko.pdf>.
8. Соціальна держава: проблеми загальної теорії: Монографія .За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. П.М. Рабіновича. Львів: Львівський юридичний інститут МВС України. 2004. 183 с.
9. Бадида А.Ю. Соціальна держава в умовах глобалізації: монографія. – Ужгород: РІК-У, 2019. 200 с.
10. Гевлич, І. Г., Гевлич, Л. Л. Базовий дохід в контексті вирішення проблем соціального захисту населення України. Економіка і організація управління. 201622 (2), С. 142-150.
11. Колот А.М., Герасименко О.О. Соціальна держава: генезис та перспективи розвитку. 2017. С. 8-36. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84323529.pdf>.
12. Кресіна І. Моделі соціальної держави: модернізуючий вплив глобалізації. Публічне право. 2015. № 1. С. 185–196.

13. Овсієнко О. В. Розбудова соціальної держави в Україні: пошук оптимальної економічної моделі. Вісн. Нац. ун-ту «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Серія : Економічна теорія та право. 2013. № 3. С. 34–46.
14. Лаврухін В. Соціальний захист як складова соціальної політики держави: теоретичний аналіз. Збірник наукових праць. 2014. Вип. 41. С 227-233.
15. Скуратівський В. А., Трощинський В. П., Ситник П. К. [та ін.] Державна політика в соціогумантарній сфері: підручник. За заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. К. : НАДУ, 2010. 284 с.
16. Мойсіяха, А. (2021). Принципові основи формування державної політики у соціогумантарній сфері. InterConf. С.396-401.
17. Ярош Б.О., Ярош О.Б. Загальна теорія політики: навч. посібник. URL.: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-26.html>.
18. Калуга В.Ф. Основи світової політики навчальний посібник. К.2018. Ум. друк. арк. 7,7.
19. Гільченко О. Л., Светлакова М. А., Булик М. В. Зовнішня політика країн Європи : навч. посібник. Ч. 1. Маріуполь : МДУ, 2021. 156 с.
20. Іванова О.Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти. К.: Академія, 2006. 107 с.
21. Загальна теорія політики: Навчальний посібник. Герасимчук Т.Ф., Киридон А.М., Троян С.С. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
22. Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І. В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180 с.
23. Цветков В.В., Селіванов В.М., Скрипнюк О.В. Державне управління і політика: монографія. Київ: Абрис, 2006. 198 с.
24. Тихомиров Д. Співвідношення категорій державної діяльності, державного управління та державної політики. Теорія держави і права. 2020. № 5. С.201-
25. Скрипнюк О.В. Сучасна державна політика України: основні концептуальні підходи до визначення змісту поняття. Вісник Академії правових наук України. 2004. № 4 (39). С. 3–12.

26. Хитра О.Л. Сутнісні ознаки державної політики реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України. Право та науки. 2018. № 2. С. 16–20.

27. Пухкал О. Г., Гомоляко О. В. Публічна та державна політика: єдність та відмінності. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 24. С.106-112.

28. Лаврухін

29. Крупнік А.С. Соціально-захисна спрямованість державної соціальної політики в умовах трансформації українського суспільства: монографія. Одеса, 2002.169 с.

30. Медяник В.А. Поняття державної соціальної політики адміністративно-правовий аспект. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/130.pdf.

31. Тюленєва, Ю. В. Особливості державної соціальної політики в Україні. Сучасні проблеми економіки і підприємництво : збірник наукових праць. 2019. Вип. 24. С. 40-46.

32. Колосовська І. Сучасні підходи у реформуванні соціальної політики держави як регулятора розвитку соціальної сфери. Збірник наукових праць. 2015. Вип. 43 “Ефективність державного управління”.С.152-158.

33. Бородін І., Пасіка С. Правовий статус військовослужбовців в Україні. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-1/29.pdf>.

34. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/sluzhba>.

35. Медвідь Л. П. Правове регулювання прав і свобод військовослужбовців у незалежній Україні.Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 1 (90). С. 129–140.

36. Указ Президента «Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України». Прийняття від 11.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2022#Text>.

37. Закон України «Про військовий обов’язок і військову службу». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст.385. Редакція від 30.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.

38. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
39. Закон України «Про Національну гвардію України». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 17, ст.594. Редакція від 02.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
40. Закон України «Про оборону України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.106. Редакція від 15.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.
41. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 15, ст.190. Редакція від 03.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.
42. Закон України «Про соціальні послуги». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 18, ст.73. Редакція від 27.04.22 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
43. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 49-51, ст. 376. Редакція від 21.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>.
44. Закон України «Про Збройні Сили України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.108. Редакція від 23.03.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>.
45. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації». Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 25, ст.283. Редакція від 15.03.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>.
46. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 52, ст.561. Редакція від 03.08.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
47. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст.412. Редакція від 30.05.2014. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.

48. Закон України «Про відпустки». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 2, ст. 4. Редакція від 29.07.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

49. Закон України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.196. Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14#Text>.

50. Закон України «Про Стройовий статут Збройних Сил України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.195. Редакція від 01.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14#Text>.

51. Закон України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст.197. Редакція від 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>.

52. Указ Президента України «Про затвердження Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних силах України». URL: Редакція від 20.07.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text>.

53. Наказ Міністерства Оборони України «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам» від 07.06.2018 № 260. Із змінами і доповненнями № 44 від 25.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0745-18#Text>.

54. Положення про Департамент соціального забезпечення Міністерства оборони України. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2022/151_nm.pdf.

55. Закон України “Про національну безпеку України”. Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

56. Як обчислювати та надавати грошове забезпечення військовослужбовців 2023. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/427-groshove-zabezpechennya-vyskovoslujbovtsv>.

57. Наказ Міноборони від 07.09.2020 року № 317. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/317_2020.pdf.

58. Постанова Кабміну від 30.08.2017 р. № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб». Редакція від 20.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF#Text>

59. Постанови Кабміну від 01.03.2018 р. № 90 «Про встановлення тарифних розрядів за посадами осіб офіцерського складу Збройних Сил України». URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/374464___704494.

60. Постанова Кабміну від 17.07.1992 р. № 393. Редакція від 13.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-%D0%BF#Text>.

61. Постанова Кабміну від 28.02.2022 р. № 168. Редакція від 11.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>.

62. Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань, пов'язаних із проходженням військової служби під час дії воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3161-20#Text>.

63. Постанова Кабінету міністрів України від 20 січня 2023 р. № 43 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 168». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-28-liutoho-2022-r-t200123>.

64. Закон «Про щомісячну грошову виплату деяким категоріям громадян» від 27.07.2022 р. № 2454. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2454-20#Text>.

65. Оприлюднили розміри зарплат військових у 2023 році. URL: <https://volodymyr.rayon.in.ua/news/579501-oprilyudnili-rozmiri-zarplat-viyskovikh-u-2023-rotsi>.

66. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 29, ст.399. Редакція від 26.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.

67. Петков С.В., Копотун І.М., Коропаткін І.М. та ін. Пенсійне забезпечення військовослужбовців в умовах воєнного стану. Загальне пенсійне забезпечення в умовах воєнного стану. Видавничий дім «Професіонал». 2023. 692 с.

68. Соціальне забезпечення: які види пенсії існують для військових. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/sotsialne-zabezpechennja-jaki-vidi-pensiji-isnujut-dlja-vijskovikh-.html>.

69. Вінокуров В. Що не так з пенсіями військових. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/04/19/699252>.

70. Українські пенсіонери масово позиваються до Пенсійного фонду: чи є шанс отримати гроші за рішенням суду. URL: <https://informer.ua/uk/ukrajinski-pensioneri-masovo-pozivayutsya-do-pensijnogo-fondu-chi-ye-shans-otrimati-groschi-zarishennyam-sudu>.

71. Наказ МОЗ України «Щодо надання медичної допомоги в умовах воєнного стану військовослужбовцям, які беруть участь в операції об'єднаних сил» від 25.02.2022 №379.

72. Безоплатна правова допомога під час медичної реабілітації військовослужбовців. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/bezoplatna-pravova-dopomoga-pid-chas-medichnoi-reabilitatsii-viyskovoslujbovtziv>.

73. Додаток № 3 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік». «Розподіл видатків Державного бюджету України на 2023 рік». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA_%E2%84%963.pdf.

74. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року» від 5 грудня 2018 р. № 1021. Редакція від 15.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2018-%D0%BF#Text>.

75. Постанова Кабінету міністрів України «Деякі питання надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”» від 9 листопада 2022 р. № 1338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.

76. Якими пільгами користуються учасники бойових дій згідно законодавства. URL: <https://mva.gov.ua/ua/veteranam/pilgi-ta-znizhki/yakimi-pilgami-koristuyutsya-uchasniki-bojovih-dij-zgidno-zakonodavstva>.

77. Методичні рекомендації - Фізична реабілітація ветеранів. URL: <https://ingeniusua.org/fizychna-reabilitatsiya-veteraniv>.

78. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 45, ст.425. URL: Редакція від 03.08.2023,. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

79. Постанова Кабміну «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей» від 27 квітня 2011 р. N 446. Редакція від 16.05.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2011-%D0%BF#Text>.

80. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.2006 № 187 «Про забезпечення санаторно-курортними путівками деяких категорій громадян структурними підрозділами з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчими органами міських, районних у містах (у разі їх утворення (крім м. Києва) рад». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР060187>.

81. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виплати грошової компенсації вартості санаторно-курортного лікування деяким

категоріям громадян» від 17 червня 2004 р. № 785. Редакція від 24.05.2022.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/785-2004-%D0%BF#Text>.

82. Остапенко А.Д. та ін. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» щодо забезпечення ветеранів війни, членів сімей Захисників і Захисниць України, окремих категорій осіб, які брали безпосередню участь в здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України санаторно-курортним лікуванням. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1677132>.

83. Білозьоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б. та ін. Теорія держави та права : навч. посіб. За заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

84. Основні права військовослужбовців в українському законодавстві. 2019 р.. https://www.mil.gov.ua/content/social_adaptation/dov_pravo.pdf.

85. Наказ Міністерства Оборони України «Про затвердження Змін до Норм забезпечення речовим майном військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту в мирний час та особливий період та Змін до Інструкції про організацію речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в мирний час та особливий період» від 11.01.2023 № 1. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0435-23#Text>.

86. Тюленева Ю.В. Особливості державної соціальної політики в Україні. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. Випуск 24, 2019. С. 40-46.

87. Гупало О.Г., Жук О.Г., 2018. Порівняльний аналіз моделей соціальної політики держави. Науковий вісник НЛТУ України. Вип. 25.4, С. 211 – 218.

88. Корольов С.С. Пратичні аспекти створення, утвердження та нормативно-правового забезпечення гарантій соціального захисту військовослужбовців українських членів НАТО. Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. 2011. Вип. 3 (29). С. 280-283.

89. Марко І.Ю., Марко Є. І., Чернишова І.М. Зарубіжний досвід забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців. URL : <http://znp-cvds.nuou.org.ua/article/view/195500/195901>.

90. Сидоренко А.О. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. № 6 (22). С.151-155.

91. Болотіна Є. В., Кваша О.П., Степанова А.Е. Дослідження соціальних проблем військовослужбовців та їх сімей в умовах проведення антитерористичної операції. URL : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/178772/16-Bolotina.pdf?sequence=1>.